

Jasminka Dedić, predsjednica Bošnjačkog kulturnog saveza Slovenije (BKSS)

BOŠNJACI SU ZA SLOVENCE MIGRANTI

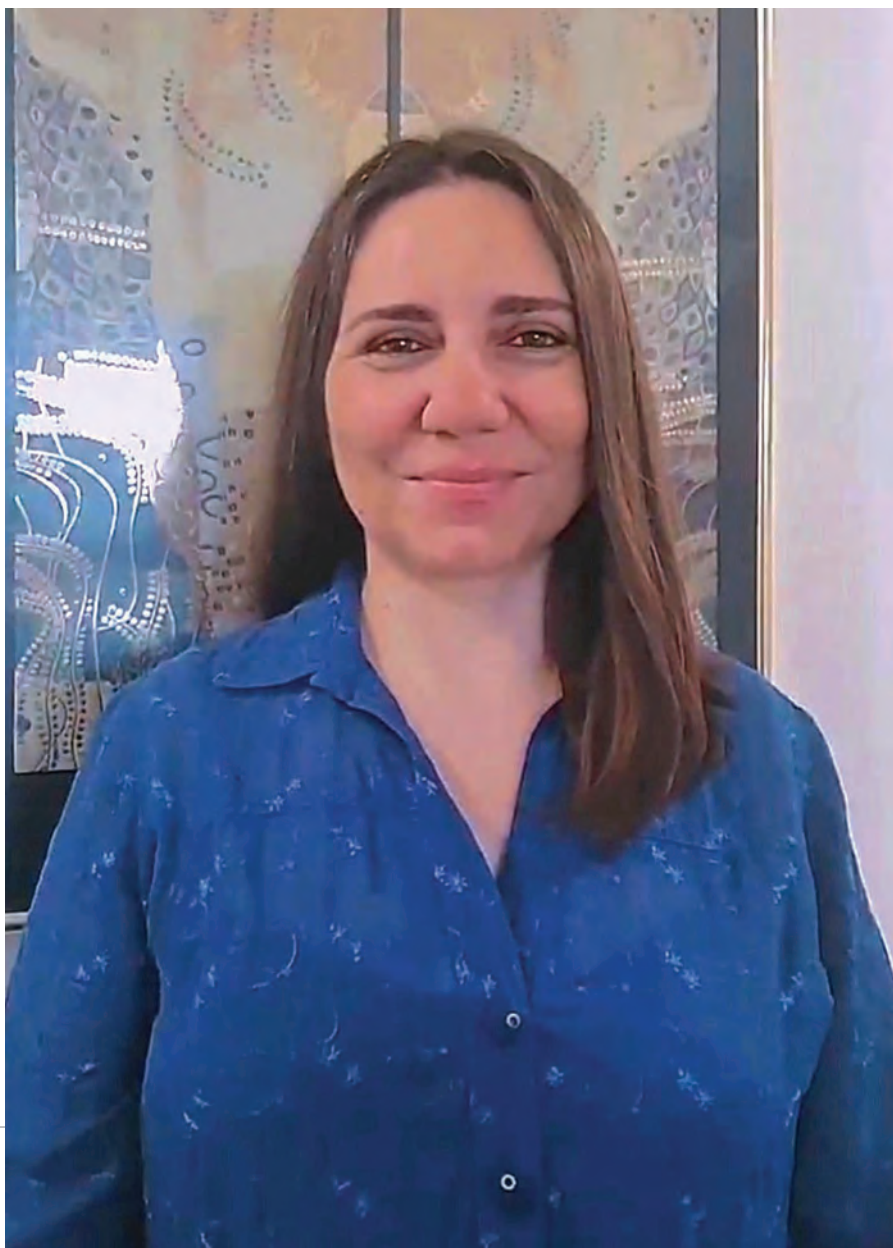
Razgovarao: Jakub SALKIĆ

Od Janšine stranke možemo očekivati žestoke napade i osude jer Janša ne tolerira nikakve kritike. Možemo očekivati da će nas na njihovim društvenim mrežama početi prozivati da smo izdajice, da se vratimo odakle smo došli i slično. Tako nešto očekujem da bi se moglo desiti. Ta medijska mašinerija koja stoji iza Janšine stranke je poput kombajna, kada krenu, oni sve samelju.

Jasminka Dedić izabrana je 27. marta 2021. godine za predsjednicu Bošnjačkog kulturnog saveza Slovenije (BKSS). Dedić je doktorica političkih nauka. Doktorirala je prije trinaest godina na temu *Konstrukcija kolektivnih identiteta i genocid u bivšoj Jugoslaviji i Ruandi*.

“Taj istraživački rad mnogo mi koristi u tom razumijevanju i razmišljanju o kolektivnom identitetu”, kaže Dedić. Već deset godina zaposlena je u vladinoj Službi za društveni razvoj i evropsku kohezijsku politiku; uglavnom radi s evropskim strukturnim fondovima. Također je radila i na pripremi Strategije razvoja Slovenije do 2030. godine. “Tu sam stekla iskustvo kako voditi proces izrade vizije i strategije, *step by step* proces, i to sada želim primijeniti u Savezu. Prije toga sam radila kao istraživač na Mirovnom institutu u Ljubljani, to je istraživački *think-tank* koji se bavi kritičkim temama, otvara neke bolne teme za društvo. Ja sam cijeli taj aktivistički put počela s ‘izbrisanim’. To mi je jako otvorilo oči. Riječ je o 25.000 ljudi iz bivše Jugoslavije koji nisu bili državljani i njih je Slovenija izbrisala iz registra stalnih stanovnika Slovenije. Kada sam se kao istraživač susrela s tom temom, shvatila sam kako je brutalno ovo društvo prema ljudima koji dolaze iz bivših jugoslavenskih republika. To me opredijelilo na borbu za kolektivna prava manjina. Odatle je sve krenulo”, govori Jasminka u intervjuu za časopis *Stav*.

Iako ranije nije bila formalno uključena u aktivnosti Saveza, uvijek je bila podrška u zalaganjima Saveza za kolektivna prava bošnjačke manjine u Sloveniji, posebno kada su se obraćali državnim institucijama

Slovenije, institucijama Evropske unije i Vijeća Evrope.

STAV: Kakav je status Bošnjaka u Sloveniji?

DEDIĆ: Mi smo ostali na izuzetno niskoj razini kolektivnih prava nakon raspada bivše Jugoslavije. Italijanska, mađarska i djelimično romska manjina već su imala neka prava za vrijeme bivše države. Oni su ta kolektivna prava zadržali, dok smo mi, koji smo ostali kao neki produkt bivše zajedničke države, kad smo postali *de facto* manjina, bili uskraćeni za taj status, odnosno on nam nije priznat. Od početka devedesetih godina mi smo sve vrijeme bili uključeni u tu borbu za naša kolektivna prava. Neki vrhunac dosegli smo prije desetak godina, kada je Državni zbor (slovenski parlament) usvojio deklaraciju o statusu manjina iz bivše Jugoslavije i time na neki simbolički način priznali da mi postojimo, da živimo ovdje. Dakle, nije to više prva generacija nego druga i treća generacija pripadnika tih zajednica koje ovdje žive. Na osnovu te deklaracije bilo je osnovano i Vijeće Vlade, koje je bilo sastavljeno od predstavnika tih šest manjina. Posljednjih godina to se razvodnilo i vraćeni smo opet na početak. Dosta je aktivista diglo ruke od svega toga zato što nemamo sređene systemske mreže, nemamo finansiranje iz proračuna, tako da se praktično za sva sredstva koja dobijemo moramo izboriti na raznim konkursima od Ministarstva za kulturu preko Javnog sklada za kulturne djelatnosti, koji kontinuirano finansira naš časopis *Bošnjak*. Taj je časopis, da kažem, paradni konj našeg Saveza koji ima kontinuitet, izlazi dva-tri puta godišnje. Ove godine slavimo 25 godina postojanja Saveza. Planirali smo, ako nam cijela ova situacija dopusti, da 25. novembra, za Dan državnosti Bosne i Hercegovine, napravimo slavlje i ujedno da dotad sačinimo neku svoju viziju o tome gdje mi kao Bošnjaci u Sloveniji želimo ići u narednih 25 godina. U Savezu je učlanjenih devet društava s bošnjačkim predznakom. Ta se društva uglavnom bave kulturnim aktivnostima, folklorom, pa i sportskim aktivnostima, oni imaju svoje programe rada, mi ih samo držimo na okupu pošto imamo zajedničke interese koje želimo ostvariti.

STAV: Iz Vašeg govora o pravima nacionalnih manjina u Sloveniji može se razumjeti da Slovenija Bošnjake, kao i druge manjine, i dalje posmatra samo kao radnu snagu. Da li Vi to tako osjećate?

DEDIĆ: Ne samo da nas smatraju radnom snagom, oni kada govore o nama, govore kao o migrantima. Ja se praktično dvadeset godina borim protiv toga. Bošnjačka je zajednica ovdje sastavljena od različitih grupacija, jako je heterogena; imate one koji su došli šezdesetih godina, one koji su došli osamdesetih – ja se,

recimo, svrstavam u tu kategoriju iako sam kao dijete stigla početkom osamdesetih s roditeljima i druga sam generacija koja je tu odrasla – one koji su stigli kada je počeo rat u Bosni i Hercegovini kao izbjeglice i one koji su došli poslije, kao nova radna snaga. Dosta se razlikuje ta društvena struktura Bošnjaka u Sloveniji, ali velika većina iz tog konglomerata dolazi kao radnička klasa. I moji roditelji su došli tako u Velenje, tata je radio u velenjskom rudniku, mama u “Gorenju”. Mi u većini slučajeva nosimo taj radnički pečat. Dok kod drugih manjina to nije tako izraženo. Mi se protivimo tome i tražimo da nas se prizna kao manjinu, jer smo ovdje bili punopravni građani tada zajedničke države koji imamo korijene iz Bosne i Hercegovine. Kada se država raspala, mi smo ostali kao manjina sa svim atributima manjine.

STAV: Uostalom, i vi gradite Sloveniju kao i Slovenci.

DEDIĆ: Mi imamo taj dvojni identitet, barem mi koji smo državljani sve vrijeme i koji nismo u međuvremenu morali stjecati državljanstvo. S jedne strane je politički identitet, s te strane mi smo Slovenci; kada je bio plebiscit 1990. godine za osamostaljenje Slovenije, moji roditelji su glasali. U tom smislu smo Slovenci. S druge je strane taj kulturološki, etnički i vjerski identitet. Ta druga dimenzija našeg identiteta jeste bosanskohercegovačka, bošnjačka. Kolektivni identiteti u srednjoj Evropi, gdje je i Slovenija, određeni su jezikom, dok je kod južnih Slavena religija bila važan faktor koji nas je određivao. Tu je taj problem. Iako smo ovdje cijeli život, ovo je već treća-četvrta generacija, zato što imamo drugi maternji jezik, iako ga možda mnogi i ne znaju više govoriti, samim tim što imamo “ić” u prezimenu, mi ne možemo biti pravi Slovenci.

STAV: Kada govorimo o odnosu bošnjačke zajednice u Sloveniji i bosanskohercegovačkih institucija, imate li podršku od matice, makar ona bila na simboličkom novu?

DEDIĆ: Moji prethodnici u Savezu uvijek su imali neku vezu s bosanskohercegovačkim institucijama, ako ništa drugo, barem preko ambasade – kada su dolazili visoki predstavnici Bosne i Hercegovine u Sloveniju, obično su bili pozivani i naši predstavnici. A što se tiče materijalne podrške, o tome ne možemo praktično ni govoriti. “Da, podržavamo vas, sve je super, ali ne možete računati na nas u materijalnom pogledu.” Zbog toga smo ovdje, ako se usporedimo s ostalim manjinama, Hrvatima i Srbima naprimjer, na neki način hendikepirani. Ali na drugoj strani, bili smo prisiljeni više se boriti. Sva društva koja čine Savez, kao i sam Savez, izuzetno su uspješna na konkursima Evropske unije, Evropskog kulturnog fonda, čija su sredstva zaista velika. To su sredstva iznad 100.000 eura upravo zato što nemamo podrške od naše matične zemlje, za razliku od Srba, recimo, koje podupiru i Srbija i Republika srpska. Mi smo shvatili da smo prepušteni sami sebi, da se moramo boriti, i iz tog smo razloga i najglasniji ovdje, najviše viđeni kao manjina u slovenskom društvu.

STAV: Dosta ste oštro reagirali na non-paper dokumente predsjednika Vlade Slovenije Janeza Janše tražeći izvinjenje Bošnjacima, svoje ste zamjerke poslali i institucijama Evropske unije. Imate li neki feed back iz EU, očekujete li ga?

DEDIĆ: Za sad još nemamo, ipak smo reakciju tek poslali, ali vjerovatno će biti neki *feed back*, mada sumnjam da će biti javni. Koliko poznajem EU institucije, evropske su birokrate inače jako pažljive, nastoje biti korektni, ali apsolutno sve zapaze. Zato sam to i poslala, da vide, da znaju da takve stvari nećemo tolerirati. Ako već imamo tako neodgovorne političare, predsjednike Vlade i države, koji tako neodgovorno pristupaju osjetljivim temama kao što su nacionalna pitanja i granice na Balkanu, htjeli smo pokazati da se kao građani Slovenije s tim ne slažemo. Ja bih se protivila i da su to uradili

za Mijanmar ili Ukrajinu, ili bilo gdje drugo, ali u ovom slučaju to se tiče Bosne i Hercegovine i mi kao Bošnjaci ne da imamo pravo nego imamo odgovornost da reagiramo, da jasno i glasno kažemo šta mislimo.

STAV: Kako je Vaša reakcija primljena u Sloveniji?

DEDIĆ: Još ne znam za sve reakcije. Naši su prijatelji oduševljeni. Mislim da će biti podržana od dijela medija, civilnog društva, političara lijeve orijentacije i liberala. Od Janšine stranke SDS-a možemo očekivati žestoke napade i osude zato što Janša jednostavno ne tolerira nikakve kritike, čak je i ministar vanjskih poslova Slovenije sve to pokušao ublažiti rekavši kako to nikome ne koristi – ni Bosni i Hercegovini ni Sloveniji – te da oni koji se kače na taj dokument ne žele dobro Sloveniji. Možemo očekivati da će nas na njihovim društvenim mrežama početi prozivati da smo izdajice, da se vratimo odakle smo došli i slično. Tako nešto očekujem da bi se moglo desiti. Ta medijska mašinerija koja stoji iza Janšine stranke je poput kombajna, kada krenu, oni sve samelju.

STAV: Kažete da očekujete uvrede. Dešava li se često Bošnjacima u Sloveniji da budu izloženi napadima i uvredama?

DEDIĆ: To se dešava praktično svakodnevno. Na prošlim izborima za Evropski parlament bila je kandidatkinja Alma Rekić, ona je dosta poznata u slovenskoj javnosti jer ima svoju

Mi smo ostali na izuzetno niskoj razini kolektivnih prava nakon raspada bivše Jugoslavije. Italijanska, mađarska i djelimično romska manjina već su imale neka prava za vrijeme bivše države. Oni su ta kolektivna prava zadržali, dok smo mi, koji smo ostali kao neki produkt bivše zajedničke države, kad smo postali “de facto” manjina, bili uskraćen za taj status, odnosno on nam nije priznat.

kuharsku emisiju. Kada se odlučila kandidirati, počela je dobivati anonimne prijetnje, u smislu “čifurka”, “vрати se odakle si došla”. To zna biti izuzetno neprijatno. Pogotovo se prema ženama znaju ponijeti jako prljavo. Ne znam da li znate za slučaj Jelene Aščić, ona je novinarka na TV Sloveniji već godinama, isto tako se zamjerila desnici i bila je prozivana zato što je Bosanka. Uvijek idu na lično notu, da probaju diskreditirati. Ako si žena, onda je to još i lakše, tu se umiješa još jedna vrsta šovinizma.

STAV: Da se vratimo na Savez, kakvi su vam ciljevi, šta želite postići?

DEDIĆ: Imamo nekoliko manjih projekata koje radimo kontinuirano – od časopisa *Bošnjak*, preko literarnih večeri, do filmskih večeri; kada se prikazuje novi bosanskohercegovački film, obično pozovemo filmsku ekipu. Sada je većina stvari zaustavljena. Ja sam nedavno izabrana na mandat od dvije godine i do proslave 25 godina Saveza cilj mi

je oblikovati neku viziju bošnjačke zajednice u Sloveniji, da postavimo neke temelje. Od raspada bivše države sve smo vrijeme bili nekako izgubljeni, želimo sada postaviti jasnu viziju budućnosti. Prvenstveno želimo privući mlađe generacije u naš rad. Sama promjena u vodstvu Saveza jasno pokazuje da je došlo vrijeme za smjenu generacija, da pokušamo raditi i na neki drugi način, jer nove generacije imaju drugačije predstave kako želimo živjeti ovdje, kako želimo da nas tretiraju u slovenskom društvu. Sada dolazi do izražaja obrazovana generacija, a vidljiv je taj neki generacijski jaz između prve generacije i nas. Optimistična sam jer sam vidjela da su me podržali na skupštini Saveza praktično svi predstavnici društava članova Saveza, svi su podržali to da treba da dođu mladi ljudi i preuzmu kormilo da nas vode dalje. Drago mi je da su bili oduševljeni time, rekli su: Vrijeme je da imamo i ženu na čelu Saveza. Sada smo prvi manjinski savez u Sloveniji kojem je žena vođa. ■

Ramazan mubarek olsun